

Чухненко П.С.,
завідувач кафедри методики викладання
природничо-математичних дисциплін
Комунального закладу «Інститут післядипломної
педагогічної освіти Чернівецької області»,
кандидат хімічних наук

**НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ОРГАНІЗАЦІЇ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ
«ПІЗНАЄМО ПРИРОДУ» / «ПРИРОДНИЧІ НАУКИ» / «ДОВКІЛЛЯ»
У 2026/2027 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ**

У 2026/2027 навчальному році в закладах загальної середньої освіти у **5-6 класах** вивчатиметься інтегрований курс «Пізнаємо природу» / «Природничі науки» / «Довкілля» за модельними навчальними програмами, у змісті яких реалізуються концептуальні засади нового Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від **30.09.2020 №898** [1]. Модельні навчальні програми розміщені на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України [3].

Звертаємо увагу, що на сайті Міністерства освіти і науки України в розділі «Освітні програми» є вкладка «**Модельні навчальні програми: пілотні галузі 2025/26 н.р. (5-6 клас)**», де оприлюднено модельну навчальну програму «Інтегрований курс “Пізнаємо природу”. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Руслан Шаламов, Микита Каліберда, Олексій Григорович, Світлана Фіцайло), яка затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від **28.08.2025 №1192** [4].

Рекомендуємо вчителям природничих предметів використовувати платформу «**Освіта для життя**», на якій можна ознайомитися із прикладами вправ і завдань, конспектами уроків, презентаціями, робочими аркушами для учнів і учениць, що створені експертами робочої групи з розроблення концепцій освітніх галузей [9].

Заклад освіти може реалізовувати одночасно кілька варіантів організації освітнього процесу, наприклад, в одному класі на паралелі обирати модельну навчальну програму «Пізнаємо природу» одного авторського колективу, у другому класі на паралелі – іншого або вивчати інтегрований курс «Довкілля» в одному класі, а в іншому – «Природничі науки». Головне – **не змінювати вибір варіанту організації освітнього процесу та модельної навчальної програми при переході від 5-го до 6-го класу**, оскільки кожна з них має особливості щодо реалізації завдань природничої освітньої галузі адаптаційного циклу (5-6 класи).

У відповідності до Типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 19.02.2021 №235 у редакції наказу МОН від 09.08.2024 №1120 [12], освітній процес у **6-х класах** із природничої освітньої галузі організовується за такими варіантами:

- 1) інтегрований курс «Пізнаємо природу» і предмет «Географія»;
- 2) інтегрований курс «Довкілля» і предмет «Географія»;
- 3) інтегрований курс «Природничі науки» (окремий предмет «Географія» не вивчається).

Кількість годин на тиждень на вивчення інтегрованих курсів «Пізнаємо природу» / «Природничі науки» / «Довкілля» у 5-6 класах із розрахунку мінімального навчального навантаження наведено у додатку 3 [12]:

- 5 клас – 1,5 год./тижд.;
- 6 клас – 1 год./тижд.

Зауважуємо, що в 6 класі додається 1 год./тижд. із розрахунку мінімального навчального навантаження на вивчення предмета географія.

Кількість навчальних годин на тиждень на вивчення навчальних предметів/інтегрованих курсів, що передбачена типовим навчальним планом [12], **може бути збільшена закладом освіти**. Для цього можна використати години навчального навантаження, визначені для перерозподілу між освітніми компонентами. Для 5 класу в природничій освітній галузі є змога збільшити кількість годин до 3 год./тижд., у 6 класі – до 5 год./тижд.

(додатки 1, 2 [12]). **Рекомендуємо адміністраціям закладів освіти** підсилити вивчення інтегрованих курсів «Пізнаємо природу» / «Природничі науки» / «Довкілля» **до 2 год./тижд.** у 5 та 6 класах.

Зважаючи, що модельні навчальні програми не містять розподілу навчального часу на вивчення окремих тем, учителі мають зробити це самостійно. Якщо вчитель вважатиме, що в умовах закладу освіти/класу досягти очікуваних навчальних результатів, визначених модельною навчальною програмою, можна, вилучивши/додавши деякі складники змісту й/або види навчальної діяльності чи в межах певного року навчання змінивши їхню послідовність, то зможе зробити це, складаючи на основі модельної навчальної програми та підручника, вибраного для навчання, власну навчальну програму, яка має бути затверджена педагогічною радою закладу освіти.

У **7-9 класах** у 2026/2027 н.р. можливе вивчення:

1) інтегрованого курсу «Природничі науки» (2 год./тижд.) із синхронним вивченням окремих природничих предметів;

2) інтегрованого курсу природничої освітньої галузі (7-8 год./тижд.) без окремого вивчення предметів природничої освітньої галузі.

Організація навчання *за першим варіантом* передбачає використання модельної навчальної програми «Природничі науки. 7-9 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Мандренко Ю.І., Довгань Г.Д., Сардига М.В., Омелянчук Ю.О., Боднар О.В., Ментух С.І.), якій надано гриф МОН України (наказ МОН від 19.04.2024 №550) [3]. Важливо зазначити, що інтегрований курс не замінює базові предмети природничої галузі, а вивчається паралельно з ними, підсилюючи їхній зміст та надаючи закладу освіти можливість гнучко посилити природничий компонент освітньої програми. Модельною навчальною програмою «Природничі науки» передбачено навчальне навантаження в обсязі 2 години на тиждень. Водночас заклад освіти може визначити 1 годину на основі затвердженої педагогічною радою навчальною програмою. Відповідну навчальну програму видавництво «Ранок» надає закладу освіти на його запит у разі необхідності.

Для здійснення оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти вчителям варто опрацювати критерії для оцінювання за групами результатів, описані в критеріях оцінювання за освітніми галузями (додаток 2 до рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти, затверджених наказом МОН від 02.08.2024 №1093 [11]).

У Державному стандарті базової середньої освіти для природничої освітньої галузі визначено чотири групи результатів, а у свідоцтві досягнень рекомендовано виставляти оцінки за трьома групами результатів, оскільки конкретні результати групи результатів «Розвиток наукового мислення, набуття досвіду розв’язання проблем природничого змісту» враховують при оцінюванні інших груп результатів.

Для запису на сторінках журналу груп результатів допускаються скорочення: ПРО 1 – означає першу групу результатів природничої освітньої галузі тощо. Нагадуємо, що семестрові оцінки підлягають коригуванню. Річна оцінка виставляється на основі семестрових.

Для формування висновків щодо рівня досягнення учнем обов’язкових результатів навчання за певний інтервал часу (семестр, навчальний рік) за групами результатів учитель розробляє завдання з урахуванням вимог Державного стандарту базової середньої освіти на основі матеріалу відповідних тем модельних навчальних програм, за якими здійснюють освітній процес. Групи результатів можна оцінювати й за підсумками виконання практичних робіт (наприклад, групу результатів «Пізнання світу природи засобами наукового дослідження» можна оцінити за результатами виконаної учнями практичної роботи/практичних робіт (спостереження, експеримент), тематика якої/яких означена модельною навчальною програмою). Одним з видів діяльності учня, що може оцінюватися підсумковим оцінюванням, є проєктна діяльність. Учнівські проєкти оцінюються за відповідними критеріями, з якими учні ознайомлюються заздалегідь.

Оцінюванню також підлягає сформованість в учениць наскрізних умінь, визначених Державним стандартом базової середньої освіти: читання з розумінням, висловлення власної думки усно й письмово, конструктивне керування емоціями, критичне й системне мислення, логічне обґрунтування позиції, творчість, ініціативність, конструктивне керування емоціями, оцінювання ризиків, ухвалювання рішень, розв'язування проблем, співпраця з іншими. У подальшому ці відомості заносяться до свідоцтва навчальних досягнень учня.

Для якісного впровадження інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» / «Природничі науки» / «Довкілля» рекомендуємо скористатися джерелами інформації [5-10]. Для більш глибокого розуміння суті викладання предметів «Пізнаємо природу» / «Природничі науки» / «Довкілля» можна додатково опрацювати додаток 7 до листа Міністерства освіти і науки України від 19.08.2022 №1/9530-22 [2].

Враховуючи вищевикладене, пропонуємо розглянути подані матеріали на засіданнях професійних методичних спільнот учителів предметів природничої освітньої галузі та прийняти відповідні рекомендації стосовно викладання інтегрованого курсу «Пізнаємо природу» / «Природничі науки» / «Довкілля» у 2026/2027 навчальному році, стежити за інформацією на сайтах МОН, ІМЗО, ДОН, КЗ «ІППОЧО» (у т.ч. користуватися вкладкою «Навчально-методичне забезпечення НУШ» на сайті КЗ «ІППОЧО» [5]), яка систематично оновлюється.

Список використаних джерел та літератури

1. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 №898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.06.2026).

2. Методичні рекомендації щодо викладання предметів природничої освітньої галузі у 2022/2023 навчальному році : додаток 7 до листа Міністерства освіти і науки України від 19.08.2022 №1/9530-22. URL:

<https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannya-predmetiv-pryrodnychoyi-osvitnoyi-galuzi-u-2022-2023-navchalnomu-rotsi/> (дата звернення: 05.06.2026).

3. Модельні навчальні програми для 5-9 класів Нової української школи. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku> (дата звернення: 05.06.2026).

4. Модельні навчальні програми: пілотні галузі 2025/26 н.р. (5-6 клас). *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-prohramy-pilotni-haluzi-202526-nr-5-6-klas> (дата звернення: 05.06.2026).

5. Навчально-методичне забезпечення НУІІ. КЗ «ІППОЧО». URL: <https://drive.google.com/drive/folders/13Eo2-2-oQb6vRywPWRmXEBJTyWf5oBKK> (дата звернення: 05.06.2026).

6. Навчально-методичний путівник НУІІ. 5 клас. URL: https://docs.google.com/document/d/1752o_ItoEWcbYK5y7b7B3-zUah9XIYKQ/edit (дата звернення: 05.06.2026).

7. Навчально-методична скарбниця НУІІ. 5-6 класи. *Інститут модернізації змісту освіти*. URL: <https://imzo.gov.ua/2022/04/06/v-instituti-modernizatsii-zmistu-osvity-pidhotovleno-resurs-navchal-no-metodychna-skarbnytsia-nush-5-6-klasy/> (дата звернення: 05.06.2026).

8. Нова українська школа: путівник для вчителя 5-6 класів : навчально-методичний посібник / за ред. А.Л. Черній ; відп за вип. В.М. Салтишева. Рівне : РОІППО, 2022. 168 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/1p9yEcZm2Z66tDnOWRK7Yq-y6tSnxIj41/view> (дата звернення: 05.06.2026).

9. Освіта для життя. URL: <https://educationforlife.mon.gov.ua/> (дата звернення: 05.06.2026).

10. Презентації модельних навчальних програм для 5-6 класів закладів загальної середньої освіти. *Інститут модернізації змісту освіти*. URL:

<https://imzo.gov.ua/prezentatsii-model-nykh-navchal-nykh-prohram-dlia-5-6-klasiv-zakladiv-zahal-noi-seredn-oi-osvity/> (дата звернення: 05.06.2026).

11. Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання : наказ Міністерства освіти і науки України від 02.08.2024 №1093. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia> (дата звернення: 05.06.2026).

12. Про внесення змін до типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 09.08.2024 №1120. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2024/09.08.2024/typova-osvitnya-prohrama-dlya-5-9-klasiv-zzso-1120-vid-09082024.pdf> (дата звернення: 05.06.2026).

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ВИКЛАДАННЯ ХІМІЇ В 7-11 КЛАСАХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ У 2026/2027 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

Для вивчення хімії у 7-9 класах пропонуються модельні навчальні програми (МНП) [8]:

- модельна навчальна програма «Хімія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автор – Лашевська Г.А.) (наказ *Міністерства освіти і науки України від 16.08.2023 №1001*);

- модельна навчальна програма «Хімія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автор – Григорович О.В.) (наказ *Міністерства освіти і науки України від 27.12.2023 №1575*);

- модельна навчальна програма «Хімія. 7-9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автор – Папіш Н.П.) (наказ *Міністерства освіти і науки України від 18.03.2026 №484*).